

JĘZYK KOREAŃSKI

한
국
어

DIALOG

PODRĘCZNIK JĘZYKA KOREAŃSKIEGO

Halina Ogarek-Czój Romuald Huszcza
Gunn-Young Choi

PODRĘCZNIK JĘZYKA KOREAŃSKIEGO

Część I

kurs podstawowy

wydanie czwarte

Wydawnictwo Akademickie

DIALOG

Warszawa 2011

Do druku opiniowali:	Krystyna Okazaki Alfred F.Majewicz
Projekt okładki:	Tadeusz Walter
Skład komputerowy:	Michał Piskorski
Korekta tekstu koreańskiego:	Chung Hae-kyung
Redakcja i korekta:	Anna Adamiak
Przekład pieśni <i>Arirang</i> :	Agnieszka Żuławska-Umeda
Opracowanie muzyczne:	Joanna Huszcza

© Copyright Wydawnictwo Akademickie DIALOG 1994

Podręcznik akademicki dotowany przez
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

ISBN 978-83-8002-613-1

Wydawnictwo Akademickie „DIALOG” Anna Parzymies Sp. z o.o.
00–112 Warszawa, ul. Bagno 3 m. 218
tel./faks 22 620 87 03
e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl
www.wydawnictwodialog.pl

할리나 오가렉-최

로무알드 후스차

최 건 영(崔建永)

한 국 어

제 1 권

(초급)

학 술 출 판 <디אל로그>

바 르 샹 바 2011

Od Autorów

Pierwsze wydanie *Podręcznika języka koreańskiego*, opublikowanego w roku 1994, z uwagi na rosnące zainteresowanie w Polsce Koreą i jej kulturą, zostało wyczerpane i z tego powodu Wydawnictwo Akademickie DIALOG zaproponowało autorom jego wznowienie. Przygotowując drugie wydanie podręcznika autorzy postanowili znacznie rozbudować jego część gramatyczną i zestaw ćwiczeń. Również większość tekstów lekcji opracowana została na nowo i uzupełniona o mini-dialogi, umożliwiające Czytelnikom przyswojenie sobie podstawowego zasobu koreańskich wyrażen grzecznościowych. Autorzy wykorzystali tu w dużym stopniu własne doświadczenie dydaktyczne w pracy ze studentami koreanistyki UW oraz japonistyki i sinologii UW i UAM, którzy uczestniczyli w lektoratach języka koreańskiego. Obecnie z przyjemnością oddajemy do rąk Czytelników trzecie już wydanie podręcznika.

Ze względu na ogromne różnice typologiczne między językiem koreańskim a polszczyzną oraz z uwagi na konieczność opanowania przez Czytelników bardzo skomplikowanego systemu pisma koreańskiego, podręcznik rozpoczyna się od obszernego wstępu przedstawiającego koreański alfabet hangül oraz główne zasady wymowy koreańskiej. Autorzy gorąco zachęcają Czytelników do dokładnego przeczytania obu tych rozdziałów. Czytelnicy powinni też pamiętać, że z uwagi na brak kategorii rodzaju, osoby i liczby oraz z powodu dużych rozbieżności w zakresie gramatycznych form grzecznościowych, nie było możliwe podanie w przekładach tekstów lekcji wszystkich odpowiedników polskich. Formy typu 'pan', 'pani', 'byłem' lub 'byłam' czy 'byliśmy' po koreańsku są najczęściej bezrodzajowe, bezosobowe i bezliczbowe, toteż mogą ich używać bez obawy zarówno Czytelniczki, jak i Czytelnicy. Zainteresowanych bliżej gramatyką koreańską zachęcamy do zapoznania się ze wstępem do drugiej części podręcznika, wydanego przez Wydawnictwo Akademickie DIALOG w 1995, a ostatnio wznowionego w 2004, w której zawarta jest morfologia i składnia współczesnego języka koreańskiego.

Autorzy

WSTĘP

Niniejszy podręcznik oferuje zasób podstawowych wiadomości z gramatyki współczesnego języka koreańskiego oraz materiał do praktycznych ćwiczeń z tego języka¹. Przeznaczony jest w zasadzie dla studentów koreanistyki, choć może być pomocny i dla osób próbujących nauki na własną rękę oraz dla wszystkich interesujących się językiem i kulturą Korei. Składa się on z dwóch części. Część pierwsza obejmuje podstawowy kurs nauki języka w postaci 20 lekcji wraz z komentarzami gramatycznymi i ćwiczeniami. Kurs uzupełniony został krótkim wprowadzeniem do fonetyki i pisma koreańskiego. Część druga składa się z ułożonego tematycznie materiału do konwersacji oraz ćwiczeń gramatycznych i tłumaczeniowych. Zawiera również krótki zarys gramatyki współczesnego języka koreańskiego.

Językiem koreańskim posługuje się obecnie blisko sześćdziesiąt pięć milionów ludzi. Większość z nich zamieszkuje Półwysep Koreański (w Republice Korei czterdzieści cztery miliony, w KRL-D około dwudziestu milionów), ale duże skupiska Koreańczyków spotykamy również w Chinach (około dwóch milionów), w Japonii (około siedemset tysięcy), na terenach byłego Związku Radzieckiego (ponad czterysta tysięcy), w USA i Kanadzie (blisko milion) oraz w innych rejonach świata. Wszyscy oni, niezależnie od kraju zamieszkania, porozumiewają się ze sobą bez trudności w swym ojczystym języku, gdyż poszczególne dialekty języka koreańskiego nie różnią się na tyle, aby utrudniało to wzajemną komunikację. Wyjątek stanowi prawie niezrozumiały dla mieszkańców innych części Korei dialekt z wyspy Cheju i dialekt pogranicza północno-wschodniego (północna prowincja Hamgyŏng). Ten ostatni stał się podstawą tzw. języka Koryŏ, którym posługują się Koreańczycy zamieszkali na terenach byłego ZSRR (np. w Kazachstanie).

Istnieje wiele hipotez wyjaśniających pochodzenie języka koreańskiego, ale uczeni wciąż nie są zgodni co do tego, do jakiej rodziny językowej należałoby go zaliczyć. Jedni (w tym badacze północnokoreańscy) traktują go jako język izolowany, inni (w tym większość lingwistów południowokoreańskich) zaliczają język koreański do rodziny języków ątajskich, do grupy mandżursko-tunguskiej. Istnieją wprawdzie hipotezy wskazujące na pokrewieństwo języków koreańskiego i japońskiego, jednak, mimo

¹ Przyjęta w podręczniku transkrypcja wyrazów koreańskich oparta jest na systemie McCune'a-Reischauera (zob. s. 24 - 27). Tabela tej transkrypcji umieszczona została na wewnętrznej stronie okładki. W części poświęconej szczegółowemu opisowi wymowy koreańskiej używana jest transkrypcja fonetyczna (zob. s. 29 - 49).

wielu typologicznych cech wspólnych, brak jest dostatecznych dowodów na ich poparcie. Zwolennikami tej hipotezy są dwaj wybitni językoznawcy amerykańscy: S. Martin i R.A. Miller.

Język koreański jest językiem syntetycznym i aglutynacyjnym. Dominują w nim tzw. konstrukcje syntetyczne, w których morfemy o charakterze leksykalnym tworzą jedną całość z morfemami pełniącymi funkcje gramatyczne. Pod względem budowy koreański przypomina takie języki aglutynacyjne, jak np. turecki, mongolski, japoński, węgierski czy fiński. Aglutynacyjność polega na tym, że morfemy o charakterze gramatycznym nie łączą w sobie różnych funkcji gramatycznych, a są (inaczej niż w języku polskim) w większości jednofunkcyjne. Do tematu wyrazu dodawane są w ustalonej kolejności rozmaite morfemy gramatyczne. Zastępują one właściwe językowi polskiemu deklinacje i koniugacje, określając funkcje syntaktyczne danego wyrazu.

Aż do XV wieku Koreańczycy nie mieli własnego alfabetu, a posługiwali się do zapisywania dźwięków własnej mowy ideograficznym pismem chińskim. Według historiografii koreańskiej przyjęło się ono w Korei w początkach naszej ery. W przystosowywaniu pisma chińskiego do zapisu wyrazów koreańskich można wyróżnić kilka etapów. Początkowo w tekstach chińskich mamy do czynienia z tzw. *hyangŏn* (鄉言)² – znakami chińskimi użytymi ze względu na ich wartość fonetyczną do zapisu imion królów koreańskich, rodzimych nazw geograficznych czy też nazw rdzennie koreańskich zwyczajów czy obrzędów. Później powstał tzw. system *idu* (吏讀) – wynikający z zastosowania pisma chińskiego do zapisu wypowiedzi w języku koreańskim. Tradycyjnie wynalezienie *idu* przypisywano uczonemu z państwa Shilla – Sol Ch’ongowi, około 692 roku. Późniejsze badania wykazały, że system ten powstał na przełomie V i VI wieku, a Sol Ch’ong usystematyzował tylko i rozwinął istniejącą już wcześniej metodę zapisu słów koreańskich przy pomocy ideogramów chińskich. Rozróżniamy trzy etapy rozwoju *idu*: *ch’ogi idu* (初期吏讀)³ (*idu* okresu początkowego), niewiele odbiegający od składni i leksyki chińskiej, *ich’al* (吏札) (styl kancelaryjny) i *hyangch’al* (鄉札) (styl miejscowy). *Ich’al* stosowany był do sporządzania dokumentów państwowych i w korespondencji urzędowej. *Hyangch’al* znalazł zastosowanie w literaturze pięknej, zwłaszcza w poezji.

W miarę rozwoju systemu *idu* obok nazw własnych w tekstach w języku chińskim, który był wtedy w Korei językiem pisanym, pojawiać się zaczęły wyrazy posłkowe zapisane znakami pisma chińskiego użytymi w funkcji fonetycznej. Szyk zdania chińskiego ulega przekształceniom zgodnie z regułami składni koreańskiej, w której orzeczenie występuje na końcu zdania po dopełnieniu bliższym. Rozpoczyna się proces standaryzacji znaków sylabicznych, wybranych spośród ideogramów chińskich.

² *hyangŏn* dosł. ‘rodzime (miejscowe) słowa’

³ *idu* dosł. ‘czytanie urzędnicze’

Do zapisu wyrazów rodzimych powstał też cały system zapisu końcówek koreańskich przy pomocy zmodyfikowanych znaków pisma chińskiego zwany *kugyŏl* (口訣). Na przykład końcówki niefinitywne czasownika -하고 i -하며 oznaczano elementami 口 i 木, a końcówkę rzeczownika -에 elementem 尸. Wprowadzono także nowe znaki ideograficzne nie mające odpowiedników w piśmie powstałym w Chinach. Nie miały już one czytania chińskiego, ale tylko koreańskie, np. *non* 'nawadniane pole ryżowe', *sadari* 'drabina' (dopiero nieco później dodano im czytanie sinokoreańskie w postaci *tap* dla znaku 沓, *che* dla znaku 梯). Szeregu ideogramów chińskich zaczęto używać jako końcówek przypadków koreańskich, w funkcji partykuł czy też sufiksów słowotwórczych bez względu na ich pierwotne znaczenie w języku chińskim. System *idu* ulegał stopniowym zmianom stylistycznym, gramatycznym i leksykalnym, zbliżając się do wymagań języka koreańskiego. Niemniej jednak był to wciąż system niezwykle skomplikowany. Niektórych ideogramów używano w funkcji fonetycznej, innych w funkcji semantycznej. Przemianom ulegały też sposoby odczytywania poszczególnych ideogramów chińskich.

Brak było w Korei własnego systemu pisma dostępnego szerszym kręgom społeczeństwa, a nie tylko elicie rządzącej. W XV wieku pod kierownictwem króla Sejonga grupa uczonych, znawców pisma i języka, przygotowała projekt fonetycznego alfabetu narodowego. Pełna jego tablica wraz z objaśnieniami opublikowana została w roku 1446.

Pierwotnie alfabet składał się z 28 znaków pisarskich (24 z nich pozostało w użyciu do dnia dzisiejszego), oddzielnych dla oznaczania spółgłosek i oddzielnych dla oznaczania samogłosek. Nowemu alfabetowi nadano nazwę *hunmin chŏngŭm* (훈민정음, 訓民正音), co można przełożyć jako 'nauczanie ludu poprawnej wymowy'. Alfabet ten był też później znany pod nazwami *ŏnmun* (언문, 諺文), *kukmun* (국문, 國文), a obecnie nazywany jest najczęściej *hangŭl* (한글).

Król Sejong wiele zdołał dla upowszechnienia znajomości *hunmin chŏngŭm*, a dwaj jego następcy Sejo i Sŏngjong również sprzyjali rozwojowi nowego systemu pisma. Jednak już na początku XVI wieku (od roku 1505) zakazano nauczania alfabetu koreańskiego, spalono większość tekstów napisanych tym alfabetem i wykluczono go faktycznie z oficjalnego piśmiennictwa. Pierwszy zastosował tak surowe restrykcje władca Yŏnsangŭn. Uznawano go za tyrana i właśnie alfabetem fonetycznym napisano teksty piętnujące jego postępkę. Na decyzjach tych niewątpliwie zaważył też zdecydowanie niechętny stosunek do nowego pisma całej kasty urzędników, którym znajomość trudnego pisma chińskiego gwarantowała uprzywilejowane stanowiska. Znajomość pisma fonetycznego utrzymywała się jednak wśród niższych kręgów społeczeństwa (m.in. wśród kobiet), a co światlejsi pisarze, obok utworów pisanych tradycyjnie pismem chińskim, pisywali również alfabetem koreańskim. Na wzmiankę

zasługuje tu choćby poeta Chŏng Ch'ŏl (1536-1593) oraz prozaik Kim Man-jung (1637-1692).

W dalszym okresie funkcjonowania pisma chińskiego w Korei stopniowo zarzucano doskonalenie stylu *hyangch'al*, a zaczęto posługiwać się tzw. *hanmunem* (한문, 漢文) wzorowanym na stylu klasycznej chińszczyzny *wen-yan* 文言, z ujednoliconą sinokoreańską wymową ideogramów. W rezultacie właśnie *hanmun* przetrwał w Korei aż do końca XIX wieku jako system pisma "godny ludzi wykształconych". Jego upowszechnienie spowodowało wprowadzenie do języka koreańskiego ogromnej ilości słów zapożyczonych z języka chińskiego. Wielowiekowy kontakt z pismem i kulturą chińską odcisnął swoje piętno na leksyce koreańskiej. W rezultacie wyróżniają się tu bardzo wyraźnie odczuwane przez Koreańczyków dwie warstwy słownictwa: morfemy sinokoreańskie i morfemy czysto koreańskie. Oblicza się, że blisko 54% słownictwa to zapożyczenia z chińskiego. Niemal każde pojęcie można wyrazić w dwójki sposób. Na przykład:

wyrazy czysto koreańskie wyrazy i morfemy sinokoreańskie

'życie'	<i>moksŭm</i>	<i>saenmyŏng</i>	-saeng-
'fala'	<i>mulkyŏl</i>	<i>p'ado</i>	-p'a-
'człowiek'	<i>saram</i>	<i>ingan</i>	-in-
'matka'	<i>ŏmŏni</i>	<i>moch'in</i>	-mo-
'ojciec'	<i>abŏji</i>	<i>puch'in</i>	-pu-

Ogromna większość morfemów sinokoreańskich ma charakter niesamodzielny; aby pełnić funkcję wyrazu muszą one być połączone z jakimś innym morfemem sinokoreańskim.

W języku koreańskim istnieją również dwa szeregi liczebników, tak głównych, jak i porządkowych – czysto koreańskie i sinokoreańskie. Nazwiska oraz większość imion i nazw geograficznych jest pochodzenia chińskiego i należy do sinokoreańskiej warstwy słownictwa.

Poważniejsze badania nad rodzimym językiem i alfabetem rozwinęły się w Korei dopiero w przededniu utraty przez nią niepodległości pod koniec XIX wieku. Pojawiły się wtedy dążenia do zerwania z *hanmunem*. Wprowadzony został *kukhanmun* (國漢文), czyli mieszany system zapisu, w którym wyrazy sinokoreańskie zapisywane były ideogramami, a wyrazy rodzime i końcówki – alfabetem koreańskim. Za ojca współczesnego językoznawstwa koreańskiego uznawany jest powszechnie Chu Shi-gyŏng (1876-1914). Opracował on fonetykę, ortografię i podstawy gramatyki języka koreańskiego, wprowadził też w życie podstawy ortografii opartej na zasadzie morfologicznej.

Pod koniec XIX i na początku XX wieku działało w Korei wiele towarzystw naukowo-oświatowych. Ich działacze zakładali szkoły prywatne. Uczono w nich między innymi narodowego alfabetu koreańskiego. Aneksja Korei przez Japonię w roku 1910 położyła kres tej działalności; za język urzędowy uznano język japoński, zamknięto prywatne szkoły koreańskie, a w szkołach państwowych językiem wykładowym stał się japoński. Za używanie w szkole języka koreańskiego groziły surowe i upokarzające kary. Przez niemal czterdzieści lat okupacji japońskiej (już w roku 1905 Japonia rozciągnęła protektorat nad Koreą i wycofała się z Półwyspu dopiero po kapitulacji w II wojnie światowej w 1945) język i piśmiennictwo koreańskie miały wyjątkowo niekorzystne warunki istnienia, nie mówiąc o możliwości rozwoju i doskonalenia. W końcowym okresie okupacji Korei Japończycy wydali nawet rozporządzenie o zmianie nazwisk koreańskich na japońskie.

Można przyjąć, że normy współczesnego koreańskiego języka literackiego ukształtowane zostały w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku. Podstawę stanowił język warstw średnich okolic Seulu. Opracowano wtedy i opublikowano zarys gramatyki, zasady ortografii i zasady wymowy. Przygotowano też do druku wielki słownik języka koreańskiego – ujrzał on jednak światło dzienne dopiero po II wojnie światowej, po klęsce Japonii. Sytuacja jaka zaistniała później na Półwyspie Koreańskim – powstanie dwu wrogich sobie organizmów państwowych – znalazła swoje odbicie w języku. W Republice Korei – na południu – stosuje się wciąż, choć w stale ograniczonym zakresie, znaki chińskie, a więc system pisma *kukhanmun*. Przeważa on w prasie codziennej i w publikacjach naukowych, choć istnieją gazety i czasopisma programowo rezygnujące z używania chińskich ideogramów, prawie nie spotyka się też znaków w publikacjach z zakresu literatury pięknej. Do języka wprowadza się wiele słów zapożyczonych z języków europejskich – głównie z angielskiego – nie stroni się też od praktyk tworzenia nowych słów na bazie morfemów sinokoreańskich. Poza tym pisownia południowokoreańska uległa znacznemu uproszczeniu – przejawia się tu wyraźna tendencja do pisania słów zgodnie z ich wymową.

Na północy – w KRL-D – od 1949 roku nie stosuje się już znaków chińskich, dominują tu tendencje purystyczne, dąży się do wyeliminowania z języka większości słów sinokoreańskich lub zapożyczonych z języka japońskiego oraz innych języków obcych. Mimo to używa się wielu słów zapożyczonych z języka rosyjskiego. Za podstawę literackiego języka koreańskiego, zwanego tu *munhwaŏ* (문화어) – ‘język kulturalny’ (w odróżnieniu od terminu stosowanego na południu – *p’yojunŏ* (표준어) – ‘język standardowy’) przyjęto język okolic P’yŏngyangu (Phenianu) – stolicy KRL-D. Ortografia wykazuje wyraźny wpływ wymowy właściwej dialektom północnym i ma charakter tradycyjny.

PISMO KOREAŃSKIE

Współczesny system pisma w języku koreańskim wciąż jeszcze ma charakter mieszany: w funkcji podstawowej używany jest alfabet koreański *hangŭl*, nazywany też *hunmin chŏngŭm* (lub w wersji północnokoreańskiej *chosŏn kŭltcha*), natomiast jako system pomocniczy do zapisu wyrazów pochodzenia chińskiego (sinokoreańskich) w Korei Południowej służy nadal pismo chińskie *hantcha* w swym tradycyjnym kształcie graficznym, tzn. takim jak na przykład w piśmiennictwie chińskim na Tajwanie czy w Hongkongu, a nie w postaci uproszczonej, tak jak ma to miejsce w piśmie japońskim czy kontynentalno-chińskim. Znaki chińskie nie są jednak używane w sposób konsekwentny we wszystkich typach tekstów. Stosunkowo najwięcej znaków chińskich spotyka się w nagłówkach prasowych, na szyldach i we wszelkiego rodzaju napisach reklamowych. Znakami chińskimi często zapisuje się również nazwiska i imiona osób na przykład na wizytówkach, kopertach itd., choć niektórzy Koreańczycy świadomie rezygnują z pisowni hieroglificznej na rzecz alfabetu *hangŭl*.

Teksty literackie pisane są w zasadzie alfabetem, choć dla wyrazów sinokoreańskich stosuje się niekiedy powtarzanie zapisanego znakami wyrazu w nawiasach. W tekstach naukowych czy publikacjach o charakterze specjalistycznym stosowany jest zapis w całości alfabetem *hangŭl*, zapis uzupełniony o wyrazy sinokoreańskie powtarzane w nawiasach w pisowni znakami chińskimi, albo też zapis mieszany i wtedy terminy sinokoreańskie, zapisane znakami chińskimi w sposób bardziej konsekwentny niż we współczesnych nagłówkach prasowych, stanowią integralną część tekstu koreańskiego.

Te różne konwencje zapisu możemy zaobserwować na następującym przykładzie zdania w trzech wersjach graficznych:

1. 최치원은 고대 한문학의 대표적인 작가이다.
2. 최치원(崔致遠)은 고대 한문학(古代漢文學)의 대표적(代表的)인 작가(作家)이다.
3. 崔致遠은 古代漢文學의 代表的인 作家이다.

Ch'oe Ch'i-wŏn jest wybitnym reprezentantem klasycznej literatury koreańskiej.